

Daniel Radočaj

POSLJEDNJA TRUNKA NADE

Sjećam se, najprije se čulo kao tiho zujanje ili možda pucketanje. Transformator mog češkog gramofona često bi znao tako zujati s vazda prašnjavog staklenog stolića ako bi nakon upotrebe ostao priključen na mrežu pa se ne bih previše zabrinjavao. Zujanje bi doista bilo tiho, toliko da bi ga se rijetko i moglo detektirati. Onda sam jednom, ležeći premoren na kariranom trosjedu, nakon odrađene devetosatne smjene u pogonu za promet ribom i ribljim prerađevinama, odlučio i tom minornom zujanju stati konačno na kraj. No, posegnuvši rukom kako bih isključio transformator iz strujnog kruga, zatekao sam ga već izvučenog i bočno okrenutog na parketu iza velike ukrasne demižane uz produžni kabel. Umornih sam očiju oborio glavu natrag na jastuk i čvrsto zaspao sve do jutra uz, tko će ga sada znati čije, prisutno tiho zujanje.

Prolazili su dani. Bilo je ljeto, posla previše, a vremena nedovoljno da bih stizao puštati ikakvu glazbu osim one već servirane šlagere na lokalnom rovinjskom radiju. Rijetko bih bio doma; ručnik preko ramena pa nakon posla pravac na more. Komad kruha, domaći paradajz i konzerva skuše, koju smo mi radnici dobivali po povlaštenoj cijeni, bio mi je gotovo svakodnevni obrok. Što zbog ekonomičnosti, što zbog lijenosti da išta skuham u već dovoljno sparnoj podstanarskoj garsonijeri bez ugrađenog rashladnog uređaja. Onda se jedne večeri, dok sam zavaljen u fotelji čitao knjigu *Tristessa* simpatično uvrnutog Jacka Kerouaca, zujanje vratilo ili tek možda *pogoršalo*. Moguće je i to, nisam više pronalazio suptilan način podsvjesno ga ignorirati. Da bih na samome početku u potpunosti eliminirao *prvoosumnjičenog*, iako odavno isključenog iz struje, iznio sam gramofon zajedno s prijarnikom i zvučnicima iz dnevne sobe uguravši ga u ostavu između velike neotvorene vreće integralnog brašna i kartonske kutije s praznim bocama mlijeka. Zatvarajući prozor kroz koji čak i nije dopirala naročita buka, ustvrdio sam borbeno – konačno ostajemo sami kao pred dvoboja, tiho zujanje i ja.

Stari električni vodovi unutar zidova nisu *pucketali elektricitetom*. Provjerio sam ih dvaput, uključujući razvodnu kutiju s osiguračima. Prvi put osluškujući bez pomagala, drugi put pomoću čaše za puding, prislonivši je gornjom, rubno pozlaćenom stranom uz suhi žuti kreč, donjom uz znojno uho – kako su to nekada radili ruski špijuni u pomalo patetičnim crno-bijelim američkim filmovima ne bi li čuli razgovore iz susjedne prostorije. Utičnice su također šutjele. Produžni kabel bio je sada isključen s napajanja, a time i frižider te samostojeća noćna lampa smještena između sklopljenog trosjeda na razvlačenje i fotelje. Plafonijera – ispravna! Prekidač – ispravan! Iz plinskog štednjaka nije šištao plin, u suprotnom, odavno bih bio među pokojnima. Na mjestu predviđenom za televizor, jedan jedini prozor, nimalo zainteresiran za moj *zvučni problem*, pozivao me je provesti ostatak ovog lijepog srpanjskog dana napolju. Knjige iz ostakljene vitrine nisu okretale stranice, stare *longplejke* nisu se same vrtjele u svojim istrošenim papirnim košuljicama. Iza zatvorenih vrata skućenog toaleta sve je držalo jezik za zubima. Upravo zbog toga počela me je obuzimati tiha jeza. Sav taj prividan mir. I taman kad sam, gotovo pomirljivo, krenuo ponovno uključiti produžni kabel odgurnuvši ustranu ukrasnu demižanu, pluteni čep kojim je bila začepljena zapeo je o kut drvenog kuhinjskog stola, pijano se otkotrljavši niz sobu. Demižana je umorno ispustila dugo sputavani dah iz sebe oslobađajući, sve glasnije, od ranije mi dobro poznato zujanje.

Demižana je bila moj vlastiti pokušaj kopiranja projekta kojega je uspješno proveo luckasti starčić David Latimer o kojemu sam čitao na društvenim mrežama. On je u svojoj boci posijao sjemenke neke biljke. Kad su uspješno izrasle, zalio ih je svega još jednom, a onda je demižanu trajno zatvorio i tako pokrenuo stvaranje mikro-eko sustava koji je pola

stoljeća sam, bez ljudske pomoći, izvanredno funkcionirao: *voda djeluje u zatvorenom cirkulacijskom krugu, korijen je apsorbira. Potom biljka kroz proces fotosinteze ispušta vodu natrag. Kapi koje stvara vlaga spuštaju se niz staklenu stjenku ponovno do korijena. Hranjive tvari biljka crpi iz otpaloga lišća koje truli na dnu.* – Sve mi je to zvučalo nevjerovatno; samoodrživi eko sustav s biljkom koja hrani sebe samu! Žarka želja je postojala, ali nisam imao previše živaca poput strpljivog Davida. Kineskim sam štapčićima za jelo nekako ugurao u nasutu zemlju na dnu demižane unaprijed izraslu sadnicu mente kupljenu kao živi zasađeni začini na zelenoj tržnici. Iako poprilično invazivna, moja menta je nedugo zatim potpuno istrulila. Oni koji su znali za taj moj botanički pokus rekli su mi da sam biljku vjerojatno previše zalio. Mene nije bilo briga za razlog neuspjeha. Dijelom iz prkosa, dijelom zbog razočaranja pa donekle i stida. Tako je sav nakupljeni entuzijazam, istoga trena, nepovratno splasnulo u zaborav. Do danas. Do trenutka kad je zvuk naprosto prrsnuo iz odčepljene demižane poput podivljalog gejzira. I to je bio događaj koji me je iskonski promijenio.

Isprva sam mislio da sam šenuo. Potom da je riječ o neslanoj šali. Glasovi koji su se posve jasno čuli kroz neveliko grlo mogli su biti prethodno snimljeni. Danas postoje razni jeftini audio-sistemi, prisluškivači i slično. Dva, tri klika na mobitelu i iz Kine stižu sva čuda moderne tehnologije za pravu bagatelu. Recimo, Dimbo mi je mogao maznuti rezervne ključeve i sve smjestiti; on je sklon takvim infantilnim glupostima. Ali nije. Svu sam zemlju prekopao teleskopskom drškom žlice za obuvati cipele, bezuspješan u pronalaženju ikakvih tragova zavjere.

– *Molim te...* – čulo se iznutra. Drugi glas, paralelno s prvim, govorio je: – *...neka si moj sin nađe vrijednu i poštenu ženu.* Treći je zahvaljivao: – *Hvala ti što čuvaš moju obitelj.* Čulo se neusklađeno višeglasje:

- *Bože!*
- *...Bože.*
- *Bože...*

Hvatala me vrtoglavica, sileći me leći na pod. Ikein bijeli plastični luster blago se njihao sa stropa, nasuprot zidnoj rešetki za cirkulaciju zraka. Nisam ranije primijetio tu metalnu konstrukciju u garsonijeri. I dok su iz boce dolazila razna glasovno isprepletena zapomaganja, pitao sam se tonem li u čvrsti san ili blagu nesvijest:

- *Pomozi mi!*
- *Čuvaj me od zla.*
- *Usliši naše molitve...*

Bilo je oko ponoć kad sam otvorio oči. Jugo je na pustom trgu, pod javnom rasvjetom, njihalo vrhove mladih topola. Glasovima više nije bilo traga. Nisam imao snage dodatno tražiti nevolje oko toga. Razvukao sam trosjed – vrijeme je za spavanje.

Ujutro je sobom odjekivao žamor. Zidna ura pokazivala je jedva načetih šest sati. Sumnjičavo sam čučnuo pred demižanu; kao da je sva podrhtavala. Na crnoj su zemlji dolazile do izražaja nekakve šarene točkice. Zakleo bih se da sinoć nisu bile ovdje. Zapravo, kao da nisu izgledale ovako, bile su nekako izmiješane. Svatko normalan pripisao bi običnoj plijesni takvu pojavu na vlažnoj zemlji. Ali sada je svaka boja bila zasebna. Prevladavala je plavkasta, da tako kažem, razvučena prema zapadu, potom zelena prema istoku i narančasta po sredini. Sjetio sam se upotrijebiti veliku lupu s crnom plastičnom drškom pohranjenu među ostalim nepotrebnim stvarima stanodavca koje su me pomalo cinično dočekale u jednoj od ladica komode. To su bile male žive loptice, svaka sa sitnim nožicama, ticalima, očima... Mogle su to biti lisne uši, iako zapravo o njima nisam znao mnogo osim da one ne govore, ne mole i nikada ne zapomažu. Barem ne naglas. A ovdje se sve odvijalo previše čudno i previše brzo. Tijekom mog promatranja, plavi su se međusobno podijelili na tamnoplave i svijetloplave. Mislim da su jedni druge grizli. Zatim su ih, međusobno zavađene, napali

zeleni. Za to vrijeme narančasti su zauzeli prethodni teritorij zelenih. Molitve nikad nisu bile glasnije. I ono što je najluđe od svega, mislim da su sve bile upućene meni:

- *Molimo te, Veliki Stvoritelju, da zaustaviš ovo nasilje* – dolazilo je od narančastih.
- *Molimo te, Tvoja Presvijetlosti, da u ovome svetom ratu budeš na našoj strani* – govorili su i svijetloplavi i tamnoplavi.
- *Neka Svevišnji kazni heretike* – tražili su zeleni.

Koliko god da je ovo zvučalo suludo, zapravo je bilo jasno kao dan. Ja sam bio njihov Bog. Njihov stvoritelj i otac. Tih šarenih kuglica koje očito ne znaju da postoji život izvan stakla. Koje su došle na ovaj svijet sasvim slučajno, djelovanjem tko zna kakve kemikalije za špricanje bilja. Koje su mutirale do stanja svijesti jer je možda nečiji djed, greškom, umjesto uobičajenog fungicida u štrcaljku dosuo unukov nevješto sakriven LSD. Koje ne znaju da ću ja dobiti otkaz ukoliko u ponedjeljak ne dođem na posao od kojega mi se živo povraća. Koje misle da su njihovi problemi veći i važniji od svih mojih tekućih problema. Da ne govorim o tome koliko je i mene okolina uvjeravala da postoji Bog, stvoritelj moga svijeta i da bih trebao vjerovati u njega. Za svoje dobro. Ironično, za svoje spasenje upravo s ove Božje makete. Poput tih boja, tamo, zatočenih na dnu vlažne boce koja čini njihov čitav svijet. To saznanje bilo je previše čak i za flegmatičnog agnostika poput mene. Trebalo mi je nešto da me istog trena barem malo smiri. Pala mi je napamet boca vina zaostala u frižideru od prošlog rođendana, a dvadeset sedmu punim za malo više od mjesec dana. *Syrah*, berba 2019. Ne vodeći računa o praznom želudcu ili neprimjereno ranim satima za alkohol, s velikim sam olakšanjem potegnuo prve gutljaje iz nje. Bili su to najveći gutljaji ikada.

- *Voila!* – obratih se svojim podanicima negdje na polovici boce, pripit, ali konačno uravnotežen. – *Obraća vam se vaš kralj, pardon, otac, Bog svemogući. Ustvari u ovo 'svemogući' još nisam dovoljno siguran pa ćemo i to odmah ustvrditi.*

Uzimam mali sklopivi kišobran i bacam ga teatralno s drugog kata kroz prozor.

- *Neka poleti!* – naređujem očito priglupom kišobranu koji tvrdoglavo tresne o tlo. – *Neka se otvori i poleti!* – ponavljam naredbu kišobranu ispruženom na parkirnom mjestu za invalide, ne obazirući se na začuđene poglede slučajnih prolaznika. – *Dakle, samo vaš otac i Bog, bez nekih Harry Potter pizdarija, obraća vam se po dnevnoj dužnosti. Da li me čujete?* – govorim u bocu vina kao u mikrofoni. Ustajem s kauča i naginjem se nad demižanu. – *Da li me moj narod čuje?!* – urlam kroz uzak otvor, prislanjajući navrh dlanove poput glasovnog lijevka. Umjesto ikakvog mogućeg odgovora, iznutra su dopirala samo tiha individualna zapomaganja uz poneku zahvalu za stvari koje ja osobno nikada nisam učinio:

- *Hvala ti što nisi zelenima dozvolio da zauzmu naš dom. Ili:*
- *Hvala ti što si ozdravio našeg Uška.*

Bio sam uzvišeni nijemi Bog, za njih toliko velik da me iz te neposredne blizine nisu imali šansu vidjeti. Kao što, vjerojatno, iz istoga razloga ja ne mogu vidjeti mojeg Boga.

- *Jesi li i ti pijan, Bože?* – obraćam mu se čas pogledavajući prema stropnom lusteru, čas prema zidnoj rešetki za cirkulaciju zraka, kao da će u jednom trenutku iz nje izviriti glavom i bradom. – *Znam, ne mogu te čuti, niti ti čuješ svojeg Boga. A tvoj Bog ne čuje onog svog, nama još dalje...*

Sjedio sam na podu uz demižanu, naslonjen o zid. Sveta Eufemija je zvonom obilježila podne. Bilo je toplo, a najgori dio dana još se nije ni nazirao. U boci je ostalo tek malo vina za koje nisam bio siguran želim li ga nasuti u svoje grlo ili kroz grlo demižane. Možda bi se stanovnici konačno opustili. Možda bi vino prihvatili kao dar Boga i prestali po čitave dane bespomoćno zapomagati. Ipak, nisam želio dodatno eksperimentirati. Bilo mi je suviše teško povjerovati u ovo što mi se već događa. Osjetio sam suze kad su nenajavljeno kliznule niz obraze. Pred mojim mutnim očima, demižana je dodatno zasvijetlila reflektirajući lijevim bokom sunčeve zrake prostorom. Tog trena, kao da me nešto potrgalo iznutra. Nešto se u meni razlomilo. Nervozno ustajem, odmićući zavjese. Ponovno zatvaram prozor. Padam

ničice pred demižanu. Prisljam lice o suncem ugrijano staklo. Poput oca dok lovi trzaje nerođenog sina jedinca milujući majčin trbuh. Umjesto sreće i blagostanja osjećam gorčinu. Osjećam odbojnost spram tom kukavičjem jajetu, recikliranom staklenom kopiletu.

– Ovo nije moj odabir! – ljutito dreknem. – *Ja nisam pristao nikome biti Bog, moja ljudska prava su potpuno narušena. Odbijam imati neljudsku djecu, i sam sam još uvijek nečije dijete – mene majka nedjeljom poziva na ručak. Ne trebam toliku odgovornost! Zar ne možemo živjeti sretni, sami sa sobom, bez da neprestano stremimo razno-raznim božanskim formama mlitavih dogmi? Zar bića doista ne mogu biti dobra zbog suštinske dobrote? Zbog toga što je nekom nepoznatom i tužnom biću pokraj nas prijeko potrebna iskrena, topla riječ? Zar svaka naša učinjena dobrota mora očekivati Božju nagradu? Zašto očekujemo za nju biti plaćeni? N-e... – zamuckujem. – Ovo nije moj svijet. A ni ovo... – pokazujem rukom, klečeći, na demižanu – nisu moja djeca.*

Povlačim demižanu do ugrijanog prozora. Centriram je posred osunčanog pravokutnika s križem sjene na parketu. Vraćam pluteni čep. Osjećam znojno čelo. Živin termometar na do vratku pokazuje trideset stupnjeva Celzija. Prognoze su da će temperatura tijekom popodneva značajno rasti.

– *Ili ćete se nekako morati sami spasiti ili će ovo Sunce za mene izvršiti abortus – prezentiram im svoju malicioznu nespremnost za prihvaćanje dodijeljene mi uloge. – Bože, oprosti mi što sam ti na teret, ali boljeg mene zasad nemaš.*

Otključavam ulazna vrata i izlazim niz hodnik. – *Oprostite i vi svome grešnom Bogu – obraćam se stanovnicima demižane, telepatski. – Želim vam više sreće idući put, u nekom drugom životu i možda barem malo boljoj ulozi.*

Omotan velom tajne frustriran odlazim do Dimba, najavio je raditi sarmu. Ulica je kao ekran Tetrisa – izbjegavam najezdu polugolih turista pitajući se, s dodatnom grižnjom savjesti, hoću li u onoj blatnoj demižani, ovom nesnosnom vrućinom, skuhati i nečijeg Boga; nečiju posljednju trunku nade?